

Üniversite Öğrencilerinin Duygusal İhmal Kavramına İlişkin Metaforik Algılar

Araştırma Makalesi / Research Article

 Fatma ÖZSERT, Başkent Üniversitesi

 Mine KAZAK, Bağımsız Araştırmacı

 Eda Aslı ÖZDEMİR, Projemiz Hayat Derneği

 Figen ÇOK, Başkent Üniversitesi

Öz

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin metaforlar aracılığıyla “duygusal ihmal” konusunu nasıl kavramsallaştırdıklarını ortaya koymak amacıyla. 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi içinde bir vakıf üniversitesinin farklı bölüm, program ve sınıflarında öğrenim gören, ulaşılabilir örnekleme yoluyla, gönüllü katılım sağlayan öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri araştırmacıların geliştirdiği açık uçlu sorudan oluşan bir anket formu ile çevrimiçi uygulamalarla toplanmış, veriler içerik analizi ile nitel olarak değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; metaforlar insan, hayvan, bitki, cansız varlıklar, eylem/süreç kategorilerine ayrılmıştır. Öğrencilerin metafor benzetmelerinde “öksüz/yalnız/karanlıkta kalan çocuk”, “terk edilen evcil hayvan”, “sulanmayan/kurumuş bitki”, “terk edilmiş köy”, “duvar”, “deniz” metaforlarını daha çok kullandıkları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin duygusal ihmali anlatan metafor benzetmelerini kategorilere ayırmanın ötesinde, bu benzetmelerin nedenlerine de bakılmış, metaforları seçme nedenleri; “yeterli ilgi ve sevgi göstermeme”, “çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması”, “reddedilme/dışlama/yok sayma/görmezden gelme”, “yalnız bırakılma”, “destek olmama/yeteneklerin desteklenmemesi”, “yoksunluk/eksiklik/engellenme”, “duygusal ve fiziksel istismara eşlik eden duygusal ihmal”, “korku/tedirginlik, karşı koyamama/çaresizlik” ve “tutarsızlık” temaları altında toplanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde üniversite öğrencilerinin duygusal ihmali metaforlara benzetme nedenlerinin alanyazın ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin duygusal ihmal kavramını nasıl tanımladıkları ve anlamlandırdıklarına ilişkin bir bakış açısı sunan bu çalışma gelecek araştırmalar için bir temel oluşturma niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler

İhmal,
duygusal ihmal,
metafor,
üniversite öğrencileri.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 07.11.2022

Kabul Tarihi: 24.12.2022

E-Yayın Tarihi: 28.12.2022

Metaphorical Perceptions of University Students on the Concept of Emotional Neglect

Abstract

This research is to reveal the ideas of university students on the concept of "emotional neglect" and how they conceptualize the issue of "emotional neglect" through metaphors. The study group of the research consists of 106 students studying in different departments, programs and grades of a foundation university in the Fall semester of the 2021-2022 academic year. The sample of university students were reached through convenience sampling and they participated voluntarily. The opinions of the participants were collected with a questionnaire consisting of open-ended questions developed by the researchers. The data obtained were evaluated with content analysis, which is a qualitative research method. According to the findings of the research; metaphors are classified in the categories of human, animal, plant, inanimate objects, action/ process. It is noteworthy that the students mostly use the metaphors of orphan/lonely/child in the dark, left pet, unwatered / dried plant, abandoned village, wall, and sea while choosing metaphors. According to the research findings, the reasons for students choosing metaphors describing emotional neglect; not showing enough care and love, not meeting the child's basic needs, rejection / exclusion / ignoring, being left alone, lack of support, lack of support of abilities, emotional neglect accompanying emotional and physical abuse, fear/anxiety, inability to resist /helplessness and inconsistency are given under the themes. When the results are examined, it is seen that university students' reasons for associating emotional neglect with metaphors are similar to the literature. The research provides a perspective on how university students define and make sense of the concept of emotional neglect. Therefore, this study has potential to serve as a basis for future studies.

Keywords

Neglect,
emotional neglect,
metaphor,
university students.

Article Info

Received: 11.07.2022

Accepted: 12.24.2022

Online Published: 12.28.2022

Atıf (How to cite)

Özsert, F., Kazak, M., Özdemir, E.A ve Çok, F. (2022). Üniversite öğrencilerinin duygusal ihmal kavramına ilişkin metaforik algıları. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 5(10), 69-85.

Sorumlu Yazar: Fatma Özsert, fbalabanli@baskent.edu.tr

Giriş

Döllenme ile başlayan yaşam yolculuğunda genler çevrenin etkisi ile şekillenmekte, adım atılan her yaşam döneminde yerine getirilen gelişim görevleri bir sonraki döneme izlerini taşıyarak kişiliği oluşturmaktadır. Sağlıklı bireyler yetiştirmenin ön koşullarından biri de ebeveynlerin çocuklarının duygularını anlayabilmesi; ihtiyaçlarını fark edebilmesidir. Bağlanma, insanların birbiri ile kurduğu, uzun süreli olan ve zamanla gelişen derin duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969). Çocukluk ihtiyaçlarının nasıl karşılandığıyla ilgili olan bu bağ ebeveynlerin yaklaşımları ile ilgilidir. Ebeveynlerin çocuklarının duygusal ihtiyaçlarının farkına varması, çocuklarının ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılaması ve gerekli özeni göstermesiyle bu bağ güvenli bağlanmaya dönüşür (PUAM Aile Çalışmaları Birimi). Başarılı çocuk gelişimi, yaşamın ilk yıllarında güvenli bağlanmaya bağlıdır (Ainsworth ve diğerleri, 1978).

Çocukluk döneminde gelişim ihtiyaçlarının eksik bırakılması ve görmezden gelinmesi sonraki yıllarda karşımıza sorunlar olarak çıkabilmektedir. En ciddi uzun vadeli gelişimsel yetersizliklerin çoğu çocuk istismarından çok ihmalden kaynaklanmaktadır (Cantwell, 1997). Her gelişim döneminin bir sonraki dönemi etkilemesi sonucunda yetişkin döneminin davranışları çocukluğun izlerini görünmez bir güç olarak içinde saklar (Webb, 2018). Çocuğa karşı olumsuz tutum ve davranışlar ülkemizde de yaygın bir sorundur. Çocuğun sadece bedeni üzerinde değil, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişiminde de olumsuz etkiler bırakmakta, bu olumsuz etkiler yetişkinlik dönemine yıpratıcı duygular olarak taşınmaktadır (Öztürk, 2020).

Çocuk ve ergen gelişiminde ebeveyn davranışlarının etkileri son yıllarda yapılan araştırmalarda yaygın bir şekilde incelenmekle (Sümer ve diğerleri, 2010; Peker ve Kağızmanlı, 2018) birlikte çocuk gelişimini olumsuz etkileyen duygusal ihmalin yeterince ele alınmadığı dikkati çekmektedir (Toker ve Çapan, 2018). Çocuk ihmal ve istismar davranışlarının farklı biçimleriyle birlikte görülen duygusal ihmalin de yaşam boyunca kalıcı izler bıraktığı düşünüldüğünden, sağlıklı toplumlar için ele alınması zorunlu konulardan biri olarak görülmektedir.

Çocukluk dönemi ihtiyaçlarının karşılanmaması “ihmal” kavramı ile açıklanabilir. İhmal, bir ebeveynin çocuğun gelişimi için gerekli sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam alanlarından birini veya birkaçını -aile sağlayabilecek durumda iken- sağlamadaki başarısızlığını ifade eder ve ihmal, yalnızca aile veya bakıcı için makul kaynakların mevcut olduğu durumlarda meydana gelebileceği için yoksulluk koşullarından farklıdır (WHO, 2002). İhmal kavramı fiziksel ihmal, eğitimsel, tıbbi, psikolojik veya duygusal ihmal başlıkları altında incelenebilir. Duygusal ihmal çocuğun en temel ihtiyaçlarından olan sevginin, ilgi ve değer gösterilmemesi ile tanımlanabilir (Erickson ve Egeland, 2002; Polat 2001; Yavuzer 2016).

Polat (2001), çocuğun temel gereksinimlerini çocuğun tehlikeli durumlardan korunması, dokunulma, uyarılma, kendini değerli görme, çocuğu olumlu ve gerçekçi beklentilerle yönlendirme, sosyalleşme başlıkları altında toplamakta, çocuğun bu gereksinimlerinin karşılanmamasını da duygusal ihmal olarak tanımlamaktadır. Iwaniec (2003) ise duygusal ihmali; çocuğun benlik saygısını zedeleyen, başarı duygusunu ve aidiyet duygusunu azaltan, sağlıklı ve güçlü gelişimini engelleyen ve çocuğun iyi oluş düzeyini olumsuz yönde etkileyen düşmanca veya kayıtsız ebeveyn davranışları olarak açıklamaktadır.

Yapılan incelemelerde duygusal ihmal kavramının bir ayırım yapılmadan genel olarak duygusal istismar kavramı ile aynı başlık altında ele alındığı dikkati çekmektedir (Glaser, 2002; Bakır ve Kapucu, 2017). Duygusal ihmal çocuk istismarının diğer biçimleriyle yüksek oranda birlikte görülmekle birlikte duygusal ihmalin zayıf zihinsel ve fiziksel sağlık sonuçları üzerindeki bağımsız etkileri nadiren araştırılmakta ve iyi anlaşılmamaktadır (Mbutitia ve Adeli, 2020). Çocuğun beyin gelişiminde (De Bellis, 2005) ve duygusal gelişiminde ciddi ve kalıcı olumsuz etkilere yol açan duygusal istismar, ebeveyn ya da çocuğun hayatındaki diğer yetişkinler tarafından çocuğa uygulanan duygusal yönden örseleyici söz ve davranışlardır (Fırat ve diğerleri, 2016). Duygusal ihmal ise, çocuğa yeterince ilgi ve şefkat göstermeme, çocuğu sevgiden mahrum bırakma durumudur (Taner ve Gökler, 2004). Bazı kaynaklarda duygusal istismarın kasıtlı ebeveyn davranışları, duygusal ihmalin ise kasıtlı olmayan, farkına varılmadan yapılan ebeveyn davranışları şeklinde bir ayırım yapılarak tanımlandığı görülmektedir (Iwaniec, 2003). Öztürk (2020) ihmal ve istismarı birbirinden ayırt ederken, istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir eylem olduğunu vurgular. Çocukluk döneminde yaşanan duygusal ihmalin yetişkinlik hayatlarına taşındığı ve öz imajlarını, benlik saygılarını ve zihinsel sağlıklarını etkilediği vurgulanır (Mbutitia ve Adeli, 2020).

Duygusal ihmale maruz kalan çocukların büyük çoğunluğunun, fiziksel anlamda kusursuz bir özenle büyütüldüğü, fakat yetişkin olduğunda yaşadığı bazı sorunlar nedeni ile fark edildiği, çocuk için söylenmiş olanlardan ziyade söylenmeyen, gözlenmeyen, hatırlanmayan şeylerin duygusal ihmal olduğu ifade edilebilir. Duygusal olarak ihmalkâr ebeveynler genel olarak duygulara karşı göz yumma eğilimindedir, çocuklarını duygusal ihmal ettikleri konusunda hiçbir fikirleri olmayabilir (Webb, 2021). Duygusal ihmale neden olan ana baba tutumları da eylemin yapılmaması sonucu, çocuğa zarar veren davranışları kapsamaktadır (Öztürk, 2007). Webb (2018), duygusal ihmalin görünmez olduğunu ve nadiren fiziksel veya görünür işaretleri olduğunu belirtir. Jacobsen (2012) duygusal ihmalin ebeveyn davranışları ve çocuğun özellikleri ile ilgili olduğuna dikkat çeker. Duygusal olarak daha güçlü çocuk daha az etkilenirken, aynı ebeveyn davranışlarına kırılgan olan çocuk farklı tepkiler verebilir.

Duygusal olarak ihmalkâr ailelerde büyüyen bireyler, ailelerinde bir şeylerin yanlış olduğunu hissedebilirler, ancak bunun ne olduğu hakkında hiçbir fikirleri olmayabilir. Duygusal olarak ihmalkâr bir ailede; aile içindeki bağları ve sıcaklığı tatlandırması gereken duygular göz ardı edilmektedir. Beyazova ve Şahin (2011) duygusal ihmalin açıklamasını yaparken; çocuğa sevgi ve ilgiyi yetersiz gösterme, başarılarını ödüllendirmeme, yeteneklerini desteklememe, denetimden yoksun bırakma, okula göndermeme, isteklerine kayıtsız kalma, çocuğu dışlama, yok sayma gibi eylemleri tanımladığı görülür.

Duygusal İhmal İle İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Yapılan araştırmalarda duygusal ihmal kavramının ihmal/ istismar ile birlikte ele alındığı; bu kavramları ayırıştırma gereği duyulmadığı görülmektedir (Göğebakan, 2018; Sarı ve diğerleri, 2016). Bu kavramların çocuk gelişiminde farklı boyutlarda etkisi göz önüne alınarak ele alınması ve incelenmesi ihtiyacı olduğu değerlendirilmektedir. Aşağıda Türkiye’de ihmal ve istismar ile ilgili yapılan, kapsamında duygusal ihmal kavramına yer verilen, zaman zaman ihmal ve duygusal kavramlarının iç içe girdiği araştırmalara yer verilmiştir.

Yapılan araştırmalar ihmal, duygusal ihmal kavramına ilişkin farklı meslek gruplarında çalışanların yeterince bilgi sahibi olmadığını, bu konuda eğitimlerin verilmesinin faydalı olacağını göstermektedir. Sağlık çalışanları ile yapılan araştırmalarda çocuk ihmali konusundaki farkındalıklarının yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir (Gölge ve diğerleri, 2012; Demir, 2012; Metinyurt ve Yıldırım-Sarı, 2016; Şan ve diğerleri, 2019; Yükseler 2020; Aktaş-Altınsu 2004). Öğretmenlerin de çocuk ihmalini tanımlama konusunda kendilerinden emin olamadıkları bulgulanmıştır. (Tugay, 2008). Bedir (2018), okul öncesi öğretmenlerle yaptığı çalışmada çocuk sahibi olanların istismar ve ihmal davranışlarına ilişkin farkındalıklarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Okul öncesi öğretmen adaylarına verilen destek eğitimleri ile duygusal ihmal ve istismara ilişkin bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının olumlu yönde geliştiği gözlenmiştir (Kanak, 2015). Üstündağ (2020) bazı meslek grupları (doktor, çocuk gelişimci, avukat, psikolog, asker/polis, öğretmen) ile yaptığı araştırmada duygusal ihmal ve istismarla ilgili düşüncelerinin meslek gruplarına göre genel anlamda çok farklılık göstermediğini, bununla birlikte çocuk gelişimcilerinin diğer gruplardan daha iyi olduğunu, çocuklarla farklı meslek gruplarında çalışanların, istismar ve ihmal durumlarına ilişkin ortak fikir birliği geliştirmelerine ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Duygusal ihmal kavramına ilişkin bu araştırmalar da göstermektedir ki duygusal ihmal kavramına ilişkin toplumun farkındalık kazanmasına ihtiyacı vardır. Bu bağlamda ihmal davranışları içinde ele alınan duygusal ihmalin de tanımlanmaya çalışıldığı ve çocukluk duygusal ihmalinin çocuk üzerinde bıraktığı izleri gösteren çalışmalar da mevcuttur. Dallar Bilge ve arkadaşları (2013) yoksulluk sınırının altında gelir düzeyi olan aileler ile yaptığı araştırmada; ailenin ilgisiz olması, eğitim beslenme, temizlik ihtiyaçlarının engellenmesi eylemlerini ihmal kavramı içinde ele almıştır. Güler ve diğerleri (2002) annelerin % 93' ünün çocuklarını duygusal istismar/ihmal ettiklerini ortaya koymuş, duygusal istismar ve duygusal ihmal kavramını annenin sevdiğini belli etmemesi, bağırma ve azarlaması, çocuklarını evde yalnız bırakması, korkutması, tehdit etmesi, kötü söz söylemesi, evde çocuk yokmuş gibi davranması, odaya kapatması, ellerini ve ayaklarını bağlaması başlıkları altında toplamıştır.

Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları üzerinde çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismar yaşantılarının rollerini inceleyen Kalyon ve Yazıcı (2020) araştırmaya katılanların yarısından fazlasının (%53) bir veya daha fazla çocuklukta istismar veya ihmal yaşantısına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocukluk döneminde maruz kalınan ihmal/ istismar davranışları, bireyin kendisi ve çevresi ile ilgili algılarında çarpıtmalar geliştirmesine yol açabilir (Cukor ve McGinn, 2006). Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada; çocukluk çağı travmaları ve depresif belirtiler ile duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında ilişki olduğu bulgulanmış, aleksitimi, bağlanma örüntüleri, yetişkinlikteki depresif belirtiler arasındaki ilişkide önemli bir değişken olduğunu ortaya koymuştur (Şenkal ve Işıklı, 2015).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde duygusal ihmalin kavramsal düzeyde nasıl algılandığına ilişkin farklı araştırmaların yapılmasının ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

Türkiye’de Yapılan Metafor İle İlgili Araştırmalar

Bu araştırmada duygusal ihmal kavramını kavramsallaştırırken metaforlardan yararlanıldığından metaforlarla ilgili araştırmalara da bakılmıştır. Metaforlar, son zamanlarda sosyal bilimler alanında sıkça

başvurulan nitel veri toplama tekniklerindedir. Bir kavram veya bir terimin belirli bir benzerliğini ifade etmek amacıyla metaforlardan yararlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bir olguyu/kavramı/nesneyi vb. başka terimlerle açıklamamıza metaforlar yardım eder, muğlak olan, soyut sözcükler anlaşılması daha kolay, daha somut kavramlar yoluyla yeniden yapılandırılır. Metaforlar yoluyla bilinmezler “bilinir”, tecrübeler yoluyla açıklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Metaforlar, duyguları çevirmek için bilişsel bir araçtır. Metaforlar ifade edilmek isteneni daha az sözcükle, daha vurgulu biçimde ortaya koymamıza yardımcı olur, düşünceleri yansıtır, şekillendirir, böylece insan davranışlarına yön verir (Strenski, 1989).

Alanyazında metaforlar kullanılarak sosyal bilimlerde eğitim, yönetim, çocuk gelişimi gibi farklı disiplinlerde çok sayıda araştırmalar yapıldığı görülmekle birlikte duygusal ihmal kavramına ilişkin araştırmalara rastlanmamış, yok denecek kadar az sayıda istismar kavramına ilişkin metaforik araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Uysal-Bayrak (2019a) okul öncesi öğretmenliği programında okuyan öğretmen adaylarının çocuk istismarı kavramına yönelik algılarını metaforlarla incelemiş, budama, afet ve karanlık kategorilerinin içinde en fazla metafor barındıran kategoriler olduğunu, bu kategorilerin bir bütün olarak düşünüldüğünde en çok geliştirilen metaforların “kararmış gelecek” ve “koparılan çiçek” olarak sayılabileceğini açıklamıştır. Uysal-Bayrak (2019b); anne-babaların “çocuk istismarı” kavramına ilişkin algılarına yönelik metaforları da ayrıca incelemiş ebeveynlerin en çok kıyamet, katliam, kanser ve kabuk tutmayan yara metaforlarını geliştirdiklerini ortaya koymuştur.

Duygusal ihmal kavramı çocuğun gelişimini önemli ölçüde etkilemekte ve görünmez bir güç olarak yetişkin hayatına girmektedir. Duygusal ihmal, üniversite öğrencileri gibi “yüksek işlevli” bireyler arasında etkilerini farklı biçimlerde göstermektedir (Wright ve diğerleri, 2009). Bu kavrama ilişkin anlam karmaşası da duygusal ihmali tanımamızı ve zararlarını önlememizi engelleyen diğer bir etkendir. Çocukların korunması herkesin görevidir, sosyal sorumluluğudur. Duygusal ihmal konusunda daha çok bilgilenebilir ve veriye dayalı araştırmalara ihtiyaç duyulduğu dikkati çekmektedir. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin “duygusal ihmal” kavramına ilişkin düşüncelerini metaforlar aracılığıyla “duygusal ihmal” konusunu nasıl kavramsallaştırdıklarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada bir vakıf üniversitesine devam eden öğrencilerin duygusal ihmali metaforlar aracılığıyla kavramsal düzeyde nasıl algıladıklarını ortaya koymak amacı ile nitel bir araştırma yapılmış, olgubilim araştırma deseninden yararlanılmıştır. Bu araştırma deseni yüzeysel olarak farkında olduğumuz ve ayrıntılı olmayan bir anlayışla tam anlamını kavrayamadığımız olgulara odaklanmakta, araştırma için uygun bir zemin hazırlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu kapsamda araştırma deseninde üzerinde odaklanılan olgu; bir vakıf üniversitesine devam eden öğrencilerin duygusal ihmali metafor yardımı ile kavramsal düzeyde nasıl algıladıkları olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma 2021-2022 eğitim- öğretim yılı güz dönemi içinde bir vakıf üniversitesinin farklı bölüm, program ve sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler alındığından kolay ulaşılabılır örnekleme yolu seçilmiştir. Kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi, mevcut olan, ulaşması hızlı ve kolay toplanır olan öğelere dayanır (Baltacı 2018). Araştırmaya gönüllü olarak farklı bölüm ve sınıflardan 13 erkek, 93 kadın olmak üzere toplam 106 öğrenci katılmıştır.

Anket sorusu ile sınıf ve cinsiyet bilgileri de alınmış, ancak çok geniş bir dağılım gösterdiğinden araştırma kapsamının dışında tutulmuştur. Sınıf düzeyine göre öğrencilerin dağılımı şöyledir; hazırlık sınıfından 1, birinci sınıflardan 27, ikinci sınıflardan 41, üçüncü sınıflardan 18, dördüncü sınıflardan 17 ve altıncı sınıflardan 2 kişi araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Bu dağılıma bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun kadın, bir ve ikinci sınıfa devam eden öğrencilerden olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Katılımcıların görüşleri araştırmacıların geliştirdiği bir açık uçlu sorudan oluşan anket formu ile toplanmıştır. Bu bağlamda katılımcılardan; “Duygusal ihmal kavramını canlı, cansız varlıklara benzettiğinizde nasıl tanımlarsınız, aşağıdaki cümle şeklinde yanıtlayınız. Örn; Duygusal ihmalgibidir/benzer. Çünkü şeklinde görüşlerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Araştırmada metaforik algıyı ölçmek için metafor ile kaynağı arasındaki bağlantıyı sağlayabilmek amacıyla “gibi” kavramına, üretilen metaforların gerekçelendirilebilmelerine olanak sağlamak için “çünkü” kavramına yer verilmiştir (Çoğaltay ve Aras, 2018).

Verilerin Toplama Süreci

Araştırma kapsamında ilgili üniversitenin Etik Kurulundan izin alınmıştır. Veriler öğrencilere üniversiteden kendilerine araştırmaya katılımın gönüllü olduğu ve bilgilerin bilgi koruma kanunu kapsamında gizli kalacağı bilgisini veren bilgilendirme mesajının ve anket formunun e-posta yolu ile iletilmesi sonucunda toplanmıştır. Anket formu katılımcıların görüşlerini almak için araştırmacıların geliştirdiği açık uçlu sorudan oluşmakta ve açıklayıcı örnek (veri toplama aracında görüldüğü gibi soruyu nasıl cevap verecekleri örneklendirilerek) içermektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2021-2022 güz döneminde bir vakıf üniversitesinin çevrimiçi yöntemlerle ulaşılmış, araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden farklı bölüm, program ve sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizine uygun olarak katılımcıların anket formunda bulunan soru ile ilgili olarak geliştirdikleri metaforlar ve verdikleri yanıtlar verilerin kodlanması, kategorilerin oluşturulması, verilerin kodlara ve kategorilere göre düzenlenmesi basamaklarını takip ederek analiz edilmiştir (Şimşek ve Yıldırım 2021; Çoğaltay ve Aras 2018; Güneş ve Fırat 2016; Akbaba ve Apaydın, 2013).

Verilerin Kodlanması: Birinci aşamada her katılımcı için ayrı ayrı kod numarası verilmiştir. Görüşme formuna verilen yanıtlar “metafor” ve “açıklama” başlıkları altında toplanmıştır. Verilerden elde edilen anlamlı bölüm kavramsallaştırılırken ya da kodlanırken, anlamı en iyi şekilde yansıtabilecek şekilde bir kavram bulunmaya çalışılmış, excel tablosunda alfabetik sıraya dizilmiştir. Kodlama yapılırken verinin niteliği göz önüne alınmış, benzetme nedenlerinin açıklanmadığı araştırma için analize uygun olmayan metaforlar değerlendirmeye alınmamıştır. Kodlamaya ilişkin örnek Tablo 1’de verilmiştir. Kodlama, kategorilerin oluşturulması, verilerin kategorilere göre düzenlenmesi iki psikolojik danışman tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Verilerin Kodlanması

Kod no	Metafor	Açıklama	Kodlama
Ö14	Çiçek	Görmezden gelindiği zaman solarlar.	Çiçek, Görmezden gelmek Solmak

Kategorilerin oluşturulması: Kodlanan veriler ortak özelliklerine göre sınıflandırılarak kategoriler oluşturulmuştur. Katılımcıların anket formunda yer alan soruya ilişkin metafor benzetmeleri belli temalar altında toplanmış, benzetme nedenleri göz önüne alınarak benzerlikleri saptanarak ortak yönleri dikkate alınmış ve ortak başlıklar altında sınıflandırılmıştır.

Verilerin Kodlara ve Kategorilere Göre Düzenlenmesi: Bu aşamada veriler, ortaya çıkan kodlara ve kategorilere göre düzenleme yapılarak, birbiri ile ilişkili olan ve ortak kodlar bir araya getirilerek düzenleme yapılmış, ulaşılan sonuçlara göre duygusal ihmale ilişkin metaforların vermek istediği mesajlar nedenleri açısından değerlendirilerek farklı temalarda kavramsal kategorilere ayrılmıştır.

Bulgular iki psikolojik danışma uzmanı tarafından ayrı ayrı değerlendirilerek gözden geçirilmiş ve gerçekçi bulunmuştur. Bulguların kendi içinde tutarlılığını sağlamak amacıyla temaları oluşturan kavramların hem kendi aralarında hem de diğer temalarla olan tutarlılığına bakılmış, anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir.

İki psikolojik danışma uzmanı tarafından temaları oluşturan kavramların kendi aralarında ve diğer temalarla tutarlılığı ve anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı incelenerek değerlendirilmiştir. Katılımcıların duygusal ihmale ilişkin algıları önce doğrudan yapılan alıntılarla tanımlanıp, sonra yorumlanarak iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır (Miles ve Huberman 1994). Ayrıca araştırmada kullanılan yöntem ayrıntılı bir şekilde tanımlanmaya çalışılmış ve alanyazın araştırmaları ile bulgular desteklenmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler duygusal ihmale ilişkin altı kategoride 54 metafor üretmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Metaforların Frekans Tablosu

Kategoriler	Metafor Adları	Metafor Sayısı	Metafor frekansı
-------------	----------------	----------------	------------------

			(öğrenci sayısı=f)*
İnsan	Çocuk/yalnız/zor dönemler geçirmiş/karanlıkta kalmış (6), kör-sağır (2), hayalet gibi olan birey (1), öksüz birey (1)	7	10
Hayvan	Köpek, ayrı kalınmış köpek (2), kedi, ilgi gösterilmeyen kedi (2), kuş, kanadı kırık kuş (2), yılan (1), kurt (1)	8	8
Bitki	Çiçek (7), bitki (4), ağaç (3), bağ (1), çürük bir elma (1)	5	16
Cansız Varlıklar	Biblo (2), deniz (2), duvar (2), eşya (3), terk edilmiş bir köy (2), boksörlerin kullandığı kum torbası (1), boşluk (1), buzdolabı (1), eve bir hevesle alınan koşu bandı (1), gölge (1), karabasan (1), karadelik (1), kor bir ateş (1), madendeki elmas (1), patlamaya hazır bir volkan (1), siyah camlı gözlük (1), tuzluk (1), uyku hâpı (1)	18	24
Süreç/ Eylem	Bir çiçeğe su vermemek (2), sözel şiddet (2), yemek yeme (2), küflenme (2), belirsiz bir ağrı (1), bir insanı görmemezlikten gelme (1), çığ altında kalmak (1), görünmez olmak (1), hayvan beslemek (1), yok sayılmak (1)	10	14
Soyut Kavramlar	Yalnızlık (4), nefes (1), nefret (1), sevgisizlik (1), terk edilmişlik (1), umursamazlık (1)	6	9

* Araştırma için analize uygun olmayan metaforlar değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi metaforlar incelendiğinde öğrencilerin duygusal ihmali insan (10), hayvan (8), bitki (16), cansız varlıklar (24), süreç/eylem (14), soyut kavramlar (9) kategorilerinde sınıflandırdıkları görülür. Öğrencilerin metafor seçerken öksüz/yalnız/karanlıkta kalan çocuk, terk edilen evcil hayvan, sulanmayan/kurumuş bitki, terk edilmiş köy, duvar, deniz metaforlarını daha çok kullandıkları dikkat çekmektedir. Metafor benzetmelerinde öğrencilerin cansız varlıkları tercih ettikleri fakat bir metafor üzerinde yoğunlaşmadıkları, çocuk ve bitki benzetmelerinde frekans olarak yoğunlaştıkları dikkati çekmektedir. Süreç ve eylem olarak yaptıkları benzetmelerde olumsuz davranışlar/yaşantılar gösterilirken soyut kavramlarda yalnızlık üzerinde frekansın arttığı görülmektedir.

Öğrencilerin duygusal ihmale ilişkin yaptığı metafor benzetmeleri altı farklı kategoride sınıflandırılırken, bu metaforları benzetme nedenleri; “yeterli ilgi ve sevgi göstermeme”, “çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması”, “eksiklik, reddedilme, dışlama, yok sayma, görmezden gelme”, “yalnız bırakılma”, “destek olmama, yeteneklerin desteklenmemesi”, “yoksunluk, eksiklik, engellenme”, “duygusal ve fiziksel istismara eşlik eden duygusal ihmal”, “ korku, tedirginlik”, “karşı koyamama, çaresizlik”, “tutarsızlık” şeklinde on tema altında verilmiştir. Bu temalar altında öğrencilerden direkt alınan alıntılardan örnekler verilmiştir.

1. Yeterli ilgi ve sevgi göstermemeye ilişkin görüşler

Öğrencilerin duygusal ihmali kullandıkları metaforlara benzetme nedenleri arasında temalardan birincisinin yeterli ilgi ve sevgi göstermeme olduğu görülmektedir. Onlara göre duygusal ihmal yeterince ilgi ve sevgi gösterilmediği için gelişimin olumsuz etkilenmesi, önce ilgi ve sevginin varlığının yavaş yavaş kaybolmasının, yetersiz veya aşırı gösterilmesinin ölüme kadar götürebileceği belirtilmektedir. Bazı öğrencilerin metaforik benzetmeleri aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal bir çiçeğe su vermemek gibidir, çünkü ilk başlarda anlaşılmaz bitkinin yavaş yavaş öldüğü, belli bir süre sonra bitkinin susuz kaldığı anlaşılır” (Ö6)

“Duygusal ihmal eve bir hevesle alınan koşu bandı gibidir, çünkü önce başlarda bir ilgi vardır ancak daha sonrasında varlığı bile unutulur.” (Ö27)

“Duygusal ihmal ilgi gösterilmeyen kediye benzer, çünkü isteyerek sahiplenirsin ama ihtiyacı olan en önemli şeyi ona vermezsin: sevgiyi.” (Ö33)

Önceki ifadelerde görüldüğü gibi gerekçeleri göz önüne alındığında duygusal ihmali uygun sevgi ve ilgi göstermeme olarak tanımlayan öğrenciler bu davranışın olumsuz etkilerini işaret etmeye çalışmışlardır.

2. Çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmamasına ilişkin görüşler

Öğrencilerin duygusal ihmali kullandıkları metaforlara benzetme nedenleri arasında temalardan ikincisinin çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak görülmektedir. Temel ihtiyaçlar arasında ilgi, güvenlik, kendilik değeri ve duygularını ifade edebilme gereksinimlerinin ele alındığı dikkat çekmektedir. Bazı öğrencilerin metaforik benzetmeleri aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal kurumuş bir ağaç gibidir. Çünkü eğer bir ağaca ihtiyacı olan suyu vermezsek yeterince büyüyemez, kendini besleyemez.”(Ö44)

“Duygusal ihmal patlamaya hazır bir volkan gibidir, Duygularını yaşamasına izin verilmemiş bir çocuk daha sonra patlamaya hazır bir volkan gibi duygularını uç noktalarda yaşayan bir bireye dönüşür.”(Ö52).

Öğrenciler bu temaya dayanan metaforik benzetmeleri ile çocukluk döneminde ihtiyaçların karşılanmaması sonucu yetişkinlikte karşılaşılabilecek sorunlara değinmişlerdir.

3. Reddedilme, dışlama, yok sayma, görmezden gelmeye ilişkin görüşler

Nedenlerine ilişkin olarak duygusal ihmali tanımlayan metaforlara bakıldığında bir başka tema olan dışlama, yok sayılma ve görmezden gelme başlığı altında toplanmıştır. Bazı öğrencilerin metaforik benzetmeleri aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal bir boşluk gibidir, ses sese, göz göze değmez.”(Ö10)

“Duygusal ihmal görünmez olmak gibidir. Çünkü kimse ne hissettiğinizi, nasıl olduğunuzu önemsemez ve duygularınıza değer vermez.”(Ö29)

Öğrencilerin reddedilme, dışlama yok sayılma, görmezden gelme gibi nedenleri aynı başlık altına alınmıştır. Bu metaforik benzetmelerde öğrencilerin reddedilme, dışlanma ve görmezden gelme ile karşı karşıya kaldığında hangi olumsuz sonuçların oluşabileceğine ilişkin açıklama yapmaya çalıştıkları görülmektedir.

4. Yalnız bırakılmaya ilişkin görüşler

Nedenlerine göre bakıldığında duygusal ihmalin yapıldığı benzetmelerde kullanılan temalardan bir diğeri de yalnız bırakılma teması altında toplanmıştır. Yalnız bırakılma temasına ilişkin metaforik benzetmelere örnekler aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal sürüden atılan kurda benzer, çünkü yalnızlaştırır.”(Ö42)

“Duygusal ihmal terk edilmiş bir köye benzer, çünkü köyde her şey yerli yerindedir ama asıl unsur insan yoktur.”(Ö63)

Bu tema ele alındığında öğrencilerin metaforları benzetme nedenleri içinde yalnız bırakılma ve terk edilme ile açıklanmaya çalışıldığı ve bunun sonucunda oluşan olumsuz duygular ile anlatılmak istendiği görülmektedir.

5. Destek olmama, yeteneklerin desteklenmemesine ilişkin görüşler

Destek olmama, yeteneklerin desteklenmemesi de öğrencilerin benzetme nedenlerine ilişkin değindiği temalardan biridir. Bu temaya ilişkin öğrencilerin ifade ettiği metaforlar aşağıda belirtildiği gibidir.

“Duygusal ihmal; karanlıkta kalan bir çocuk gibidir. Çünkü ebeveyni ışığı yakmasını bilir ancak yakmaz ve o çocuk karanlıkta kalmaya devam eder.”(Ö38)

“Madendeki elmas gibidir, çünkü O çıkarılıp silinirse yani hak ettiği değer verilirse o tam olarak kendini gösterebilir. Ama hak ettiği değer verilmeyip ihmal edilirse değeri asla belli olmaz”. (Ö48)

Bu tema başlığı altında öğrenciler duygusal ihmali çocukların gelişmesi için yapılması gereken desteğin verilmemesi ve değer verilmediği için potansiyellerini geliştirememesi nedenlerine bağlı olarak açıklamışlardır.

6. Yoksunluk, eksiklik, engellenmeye ilişkin görüşler

Nedenlerine ilişkin olarak duygusal ihmali tanımlamada kullanılan temalar arasında yoksunluk, eksiklik ve engellenme olduğu da dikkati çekmektedir. Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında aşağıda verilen örnekler görülmektedir.

“Gölge gibidir, eksikliği hep sizi takip eder”. (Ö28)

“Öksüz birey gibidir, birey her şeyden yoksundur”. (Ö51)

“Patlamaya hazır bir volkan gibidir, çünkü duygularını yaşamasına izin verilmemiş bir çocuk daha sonra patlamaya hazır bir volkan gibi duygularını uç noktalarda yaşayan bir bireye dönüşür”. (Ö52)

Bu tema başlığı altında öğrencilerin duygusal ihmali açıklarken çocuğun engellenmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmaması nedenlerini gözettiği görülmektedir.

7. Duygusal ve fiziksel istismara eşlik eden duygusal ihmal

Öğrencilerin bir kısmının duygusal ihmal kavramını tanımlarken nedenleri içinde duygusal şiddeti kullandıkları dikkati çekmektedir. Bu metaforlara ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal boksörlerin kullandığı kum torbası gibidir, çünkü bireyin gelecek yaşamını etkileyecek darbeler verir belki öldürmez ama ciddi ruhsal bozukluğa ya da yoksunluğa sebep olabilir.” (Ö 9)

“Duygusal ihmal sözel şiddet gibidir, çünkü insanı hor görüp duyguların aşağılanmasıdır.” (Ö 57)

Örnekler incelendiğinde duygusal ihmal kavramının istismar kavramından ayrıştırılmadan nedenlerine ilişkin açıklamalar yapıldığı görülmektedir.

8. Korku, tedirginliğe ilişkin görüşler

Öğrencilerin bazılarının duygusal ihmali metaforlara benzetme nedenleri korku ve tedirginlik teması altında toplanmıştır. Bu metaforik benzetmelere örnekler aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal karabasan gibidir, çünkü bir anda etkileri gözükmesine de aniden basar; insanın aniden karşısına çıkabilir.” (Ö35)

“Duygusal ihmal ay çiçeği gibidir, çünkü duygusal ihmal olduğu zaman hava gece olur, ayçiçeklerinin yaprakları kapanır.” (Ö3)

Bu metaforik benzetme nedenlerinde öğrencilerin duygusal ihmal karşısında yaşanan korkuyu ve tedirginliği vurguladıkları dikkati çekmektedir.

9. Karşı koyamama, çaresizliğe ilişkin görüşler

Öğrencilerin bazıları duygusal ihmal kavramını metaforlara karşı koyamama ve çaresizlik nedenlerine bağlayarak benzetme yapmışlardır. Bu metaforik benzetmelere örnekler aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal karadelik gibidir, çünkü üzüntü, yalnızlık ve boşluk hissi sizi gittikçe içine çeker.” (Ö36)

“Duygusal ihmal çığ altında kalmak gibidir, çünkü yaşamaya devam edersin ama o kadar yara almışsındır ki, hayata devam etme noktasında zorluklar yaşarsın.” (Ö13)

“Duygusal ihmal evde yalnız bırakılmış çocuk gibidir, çünkü evde yalnız kalan çocuk korkar, tedirginlik duyar ama bir yere gidecek güce sahip değildir.” (Ö26)

Örnekler incelendiğinde duygusal ihmal karşısında yaşanan çaresizlik ve karşı koyamama duygularına yer verildiği görülmektedir.

10. Tutarsızlığa ilişkin görüşler

Öğrencilerin bazıları duygusal ihmale ilişkin metaforik benzetmelerini ihmal karşısında bireyde meydana gelen dengesizlikler ile bağlantı kurarak açıkladıkları dikkati çekmektedir. Bu metaforik benzetmelere örnekler aşağıda verilmiştir.

“Duygusal ihmal dalgalı bir denizdir. Çünkü duygular insanlarda karşılık göremezse içsel olarak değişimler meydana gelir.” (Ö22)

“Denize benzer çünkü dışarıdan gelen etkiyle kişinin durgunluğu değişir. Yani dışarıdan ihmal gelirse dalgalanmaya başlar öfkelenir. Sevgi hissettiğinde durulur ve berraklaşır.” (Ö23)

Bu metaforik benzetmelerin nedenlerine bakıldığında duygusal olarak ihmal edilen kişilerin dengesiz, tutarsız davranışları vurguladığı dikkati çeker.

Sonuç olarak, öğrencilerin metaforik benzetmelerini nedenlerine açısından ele alındığında duygusal ihmal kavramını on farklı tema üzerinde açıkladıkları, özellikle sevgi ve ilgi eksikliği, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması, duygusal ihmalin getirdiği olumsuz sonuçlar üzerinde yoğunlaştıkları dikkat çekmektedir.

Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin metafor benzetmeleri nedenleri arasında farklılıklar gösterse de daha çok çocuk, çiçek, bitki, yalnızlık ve ağaç benzetmelerinde yoğunlaştıkları, diğer metafor benzetmelerinde bir yayılma gösterdikleri dikkati çekmektedir. Uysal-Bayrak (2019a) da okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı kavramıyla ilgili algılarını incelemek üzere yaptığı metafor araştırmasında en çok geliştirilen metaforlardan birinin “koparılan çiçek” olduğunu ortaya koymuştur.

Öğrencilerin metaforları benzetme nedenlerine göre sonuçlar değerlendirildiğinde on farklı tema altında ortak noktalarda toplandığı görülür. Bu temalardan birincisi “yeterli sevgi, şefkat ve ilgi göstermeme”dir. Duygusal ihmal çocuğa yeterince ilgi ve şefkat göstermeme, çocuğu sevgiden mahrum bırakma durumudur (Aktay, 2020; Taner ve Gökler, 2004). Blanchard (2019) da çocukluk duygusal ihmeline ilişkin yaptığı otonografik araştırmada en önemli temanın “sevilmediğini, istenmediğini hissetmek” teması olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada duyulmayan, görünmez, kopuk hissetmek, yalnızlık; neşe eksikliği de diğer temalar arasında bulunmaktadır. Bu temalar bu araştırmanın “reddedilme, dışlama, yok sayma, görmezden gelme” ve “yalnız bırakılma” temaları ile benzeşmektedir.

Öğrencilerin duygusal ihmali kullandıkları metaforlara benzetme nedenlerine göre belirlenen temalardan ikincisinin çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması olduğu, temel ihtiyaçlar arasında ilgi, güvenlik, kendilik değeri ve duygularını ifade edebilme gereksinimlerinin ele alındığı görülmektedir. Bu sonuçlar Polat’ın (2001) ve Dallar Bilge ve diğerlerinin (2013) ihmal açıklamaları ile benzerlik göstermektedir.

Cüceloğlu (1997)’na göre bitkinin suya, toprağa ve güneşe gereksinimi olduğu gibi, çocuğun da sevgi, güven gibi temel gereksinimleri olduğunu, bu gereksinimleri karşılanmayan ihmal edilmiş çocukların terk edilmiş olup kendi öz varlıklarından utanç duymaya başladığını açıklamıştır. Ayrıca çocukların temel gereksinimlerini; dokunma, güvenme, çocuğun sağlığıyla ilgilenme, yeteri kadar yiyecek ve giyecek edinme, onu tehlikeden koruma, çocuğa yön verme, model olma, yapabileceği ve yapamayacağı davranışların sınırlarını belirtme, tutarlı olma, çocuğun duygularını tanımlama, ona zaman ayırma, dış dünya ile arasında köprü görevini görme, çocuğun dünyasına girerek değişik olaylarla acı, haz, neşe, heyecan gibi duygularını uyarma, çocuğu bir birey olarak görme, ona değer verildiğini hissettirme gösterme olarak açıklar. Bu temel gereksinimlerin karşılanmaması duygusal ihmal olarak tanımlanabilir.

Benice (2013) duygusal ihmali tanımlarken çocuğun korkutulması, tehdit edilmesi, aşağılanması, reddedilmesi, çocuğun ihtiyacı olan sevgi ve duygusal ilginin gösterilmemesi veya tutarsız gösterilmesi, küçük yaşta çalıştırılmaya başlanması, temel gereksinimlerinin karşılanmaması durumlarını ele almıştır. Baysal ve Şahin (2014) duygusal ihmali tanımlarken çocuğa yeterli sevgi ve ilgi gösterilmemesi, yeteneklerinin desteklenmemesi, başarıları ve başarısızlıklarıyla ilgilenilmemesi, çocuğun alkol/ madde

kullanımına ya da toplumsal kurallara karşı çıkmasına izin verilmesi, çocuktan gerçekçi olmayan beklentiler olması konularına değinmiştir. Beyazova ve Şahin (2011) de benzer başlıklar üzerinde durarak duygusal ihmal tanımını yapmaktadır. Bu başlıklara bakıldığında öğrencilerin metaforları benzetme nedenleri ile bu bilgiler arasında paralellik olduğu görülmektedir. Güler ve diğerleri (2002)'nin duygusal ihmal ve istismar kavramını birlikte ele aldığı araştırmasındaki sonuçlar da bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Glaser'in (2002) duygusal istismar ve ihmalin tanımını yaparken belirlediği kategorilerden içinde çocuğun sosyal uyumunu teşvik etmemek, psikolojik ihmal (yeterli bilişsel uyarım ve/veya deneyimsel öğrenme için fırsatlar sağlamada başarısızlık) konularına değinmiştir. Glaser'in bu tanımı ile "destek olmama, yeteneklerin desteklenmemesi" temasının örtüştüğü öğrencilerin duygusal ihmal kavramını çocuğun bireysel farklılıklarını gözeterek potansiyelini ortaya koymasına bir engel olarak gördükleri bilgisine ulaşılmıştır. Carl Rogers bireylerin kendilerini gerçekleştirme eğiliminde olduğunu ve kendilerini gerçekleştirmek için kendisi için önemli olan kişilerle olan ilişkilerinde içtenlik, empati, koşulsuz olumlu kabul gibi koşulların sağlanması gerektiğini vurgular. Bu koşullar yerine getirildiğinde çocuk kendini geliştirme eğilimini olumlu bir şekilde sağlayacaktır (Feist ve Feist, 2008; Corey 2008). Çocukluk döneminde yeteneklerin desteklenmemesi çocuğun kendini gerçekleştirmesini engelleyecektir.

Sonuç olarak; bu araştırmanın üniversite öğrencilerinin duygusal ihmali nasıl kavramlaştırdıkları konusunda bir görüş açısı kazanılmasına ve alanyazınla karşılaştırılmasına olanak sağladığı değerlendirilmektedir.

Sonuç

Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin metafor benzetimlerinin insan, hayvan, bitki, cansız varlıklar, eylem/süreç kategorilerinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin metafor benzetmelerinde "öksüz/yalnız/karanlıkta kalan çocuk", "terk edilen evcil hayvan", "sulunmayan/kurumuş bitki", "terk edilmiş köy", "duvar", "deniz" metaforlarını daha çok kullandıkları dikkat çekmektedir. Ayrıca bu benzetmelerin nedenlerine de bakıldığında "yeterli ilgi ve sevgi göstermeme", "çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması", "reddedilme/dışlama/yok sayma/görmezden gelme", "yalnız bırakılma", "destek olmama/yeteneklerin desteklenmemesi", "yoksunluk./eksiklik/engellenme", "duygusal ve fiziksel istismara eşlik eden duygusal ihmal", "korku/tedirginlik, karşı koyamama/çaresizlik" ve "tutarsızlık" temaları altında toplandığı görülmektedir. Öğrencilerin metafor benzetmeleri nedenlerine göre alanyazındaki araştırma sonuçları ile örtüşmekle birlikte benzetmelerde çoğunluğun derinlemesine inemedikleri gözlenmiştir. Bu durum da öğrencilerin duygusal ihmal konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları olarak yorumlanabilir. Bireylerin yüzeysel metaforlar oluşturması, derin anlamlar kuramaması metaforlarla ilgili bilişsel ve kavramsal zemine sahip olmadıklarına ilişkin bir gösterge olarak da kabul edilebilir (Eraslan, 2016). Bu sonuca göre değerlendirilirse öğrencilerin bu konuda bilgilendirilme ve eğitim ihtiyaçlarının olduğu düşünülmektedir. Çocukluk döneminde çocuğun bakımını üstlenen kişilerin yaptığı hatalar bireyler üzerinde derin bir iz bırakmaktadır. Çoğu yetişkin bireyin tanımlanamaz olarak tanımladığı karışık duyguların temelinde duygusal ihmal olabilir.

Çocukluk döneminin etkilerinin yetişkinlik çağına izlerini taşıdığı yadsınamaz bir gerçek olduğundan çocukluk döneminde yaşanan duygusal ihmalin de çocuk, aile ve toplum temelli çok yönlü çalışmaları gerekli kıldığı ortadır. Çocukların kendilerini korumaları ve bilinçlenmeleri bakımından duygusal ihmali de kapsayan önleyici çalışmaların yürütülmesi, çocuklara ve gençlere bu konularda eğitimler verilmesi, çocukların kendilerini korumaları ve bilinçlenmeleri bakımından oldukça önemlidir (Karal ve Atak, 2022; Koçtürk, 2018).

Bu araştırmada genç kuşağın duygusal ihmale ilişkin kavramsal algılamaları hakkında bir bakış açısı elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin duygusal ihmale ilişkin kullandıkları metaforik benzetmelerin nedenlerine bakıldığında olumsuz sonuçlarını gözeterek daha çok benzetme yaptıkları söylenebilir. Bu veriler yeterli olmamakla birlikte üniversite öğrencilerinin ihmale ilişkin bilgilerinin olduğu fakat geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabılır.

Öneriler

Araştırma bulguları kapsamında okulların ve üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık birimlerinin işbirliği ile duygusal ihmal konularına ilişkin önleyici ve bilgilendirici çalışmaların planlanarak yürütülebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda üniversitelerde öğrencilerin bilgilendirilmelerine yönelik seminerler, konferanslar, bireyle ve grupla psikolojik danışma, psikoeğitim çalışmalarına ağırlık verilebilir. Yapılan bu çalışma toplumun bu konuda bilinçlenmesine destek amacı ile duygusal ihmali önleyici çalışmalar kapsamında ilk adım olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın gelecek araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Ayrıca bu araştırmada bazı sınırlılıklar söz konusudur. Katılımcılar arasında kadın ve erkekler, sınıf düzeyleri arasında sayılar orantılı olmadığından aradaki farklara bakılamamıştır. Farklı araştırmalarla kadın-erkek ve sınıflar arasındaki düzeyler de dikkate alınarak üniversite öğrencilerinin duygusal ihmal kavramını nasıl algıladıklarına bakılabilir. Bunun yanında öğrencilerin geçmiş yaşantılarında kendi algılarına göre duygusal ihmale uğramış olma durumlarına göre de değerlendirmeler yapan araştırmaların yapılması farklı bakış açıları kazanılmasını sağlayacaktır.

Potansiyel olarak yetişkin depresyonu ve kaygısıyla bağlantılı olduğu görülen duygusal ihmal davranışları (Blanchard, 2019) büyük ölçüde ihmal edilmiş, çocuklara kötü muamelelerin diğer biçimlerine göre daha az araştırılmıştır. Duygusal ihmali içeren ebeveyn davranışlarına ilişkin bakış açılarının da ortaya çıkarılması, bu konuda eksik bilgilerin tamamlanması için eğitimlerin verilmesi gelecek kuşakların ruh sağlığı için faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Ainsworth, M.D., Blehar, M.C, Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: a psychological study of the strange situation*. Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates.
- Akbaba-Altun, S. & Apaydın, Ç. (2013). Kız ve erkek öğretmen adaylarının “eğitim” kavramına ilişkin metaforik algıları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. *Educational Administration: Theory and Practice*, 19(3), 329-354.
- Aktaş-Altınsu B. (2004). *Çocuklara bakım veren hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali tanıyabilmeleri*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD)*, 1(2), 169-184.
- Bakır, E. & Kapucu, S. (2017) Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13–24.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Derg.*,7(1), 231-274.
- Baysal, S.U. & Şahin, F. (2014). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Türk Milli Pediatri Derneği: Çocuk sağlığı ve hastalıklarında tanı ve tedavi kılavuzları* (2), 1-9.
- Bedir, E. Y. (2018) *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal ihmal ve istismar konusundaki bilgi ve farkındalıklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Benice, A. (2013). Çocuğun duygusal istismarı. *Eğitimde Yeni Yansımalar*, 33, 29-34.
- Beyazova, U. & Şahin, F. (2011). Çocuk ihmali ve istismarı terimleri sözlüğü. *Sözlük Dergisi*, 2(4), 1-20. <https://logosyayincilik.com/logosDATA/userfiles/file/cocukistismar.pdf>
- Blanchard, A. (2019) *Through fog: An autoethnography of childhood emotional neglect*. Doctoral thesis, Keele University. <https://eprints.keele.ac.uk/6460/>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment*. Basic Books
- Cantwell, H.B. (1997). *Neglect of Child Neglect*. Mary E. Helfer, Ruth S. Kempe, et al.(Eds), Battered Child, Fifth Edition, (ss 347-373). University of Chicago Press.
- Corey G. (2008). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları*. (Çev.T.Ergene) Mentis Yayınları
- Cukor, D. & McGinn, L. K. (2006). History of child abuse and severity of adult depression: The mediating role of cognitive schema. *Journal of Child Sexual Abuse*, 15(3), 19-34
- Cüceloğlu, D. (1997). *İçimizdeki çocuk*. Remzi Yayınevi.
- Çoğaltay, N. & Aras, Z. N. (2018). Öğretmen adaylarının öğretmen atamalarında kullanılan sözlü sınava ilişkin algıları: metafor analizi örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 211-230. <file:///C:/Users/PC/Downloads/SzlSnav-Meteformakalesi.pdf>
- Dallar Bilge, Y., Taşar, M. A., Kılınçoğlu, B., Özmen, S. & Tıraş, Ü.(2013). Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 27-35. <https://www.alpha-psychiatry.com/Content/files/sayilar/70/27-35.pdf>
- De Bellis, M.D. (2005). The psychobiology of neglect. *Child Maltreatment*, 10 (2), 150-172. DOI: 10.1177/1077559505275116
- Demir, H. (2012). *Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanınmasına yönelik ölçek*. Uzmanlık Tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Eraslan, L.(2011). *Sosyolojik Metaforlar*. Akademik Bakış. 27, ss.1-22.
- Feist, J. & Feist, G., J. (2008). *Theories of Personality* (7th ed.). United States of America:McGraw-Hill.
- Fırat S., Yılmaz, Ş.B.I. & İltaş Y. (2016) *Ruhsal ve hukuki yönleriyle çocuk istismarı çocukların cinsel dokunulmazlığına dair suçlar*. Sonçağ Maatbacılık.
- Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework. *Child Abuse & Neglect*, 26 (6-7), 697–714.
- Gölge, Z.B, Hamzaoglu, N. & Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 26(2), 86 – 96. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/146023/>
- Gögebakan, M. (2018). *İhmal ve istismar mağduru ergenlerde psikolojik destek alma tutumları ve terapötik işbirliğinin psikopatolojik özellikler ve şemalarla ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Güler N., Uzun, S., Boztaş, Z. & Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24 (3),128 - 134.
- Güneş, A. & Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmede metafor analizi araştırmaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 115-129.
- ICN (International Council of Nurses). *Nurses, always there for you: United against violence*. International Nurses’ Day 2001. Anti-Violence Tool Kit.
- Iwaniec, D. (1995). *The emotionally abused and neglect child: Identification, assessment, and intervention*. John Wiley and Sons.
- Iwaniec, D. (2003) Identifying and Dealing with Emotional Abuse and Neglect. *Child Care in Practice*, 9(1), 49-61, DOI: 10.1080/1357527030217. <https://doi.org/10.1080/13575270302175>

- Jacobsen, S.L. (2012). *Music therapy assessment and development of parental competences in families where children have experienced emotional neglect: An Investigation of the reliability and validity of the tool, assessment of parenting competencies (APC)* [Unpublished doctoral dissertation]. Aalborg University.
- Kalyon, A. & Yazıcı, H. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantılarının yaşam doyumunu yordamadaki rolü: Cinsiyet ve ruhsal problemlere dayalı karşılaştırmalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(3), 573-583.
- Kanak, M. (2015). *Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal ihmal/istismara yönelik bilgi ve farkındalıklarına destek eğitim programının etkisi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karal, E. & Atak, H. (2022). Çocukluk çağı ruhsal travmaları üzerine kavramsal bir çalışma. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 82-103.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk İhmalini ve İstismarını Önlemede Okul Çalışanlarının Sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47. DOI: 10.21666/muefd.336170
- Korkmaz F. & Ünsal, S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerin "teknoloji" kavramına ilişkin metaforik algılarının incelemesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 194-212.
- Metinyurt, H.A.I. & Yıldırım-Sarı H.(2016). Sağlık çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarını tanıma düzeyleri. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(1), 101-121.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks. CA: Sage.
- Mbutitia, F. N. & Adeli, S.M. (2020). Building resilience: the invisible childhood emotional neglect. *Children and Teenagers*, 3 (2), 93-107. www.scholink.org/ojs/index.php/ct
- Öztürk, M. (2007). *Anne, baba ve eğitimciler için çocuk psikyatrisi*. Uçurta Yayınları.
- Öztürk, A. (2020). Çocuğa kötü muamelenin . psikolojik ve gelişimsel sonuçlarını önlemek. *Türk J Child Adolesc Ment Health*, 27(1), 7-19
- Peker, A. & Kağızmanlı, N. (2018). Ebeveyn tutumlarının ergenlerin akademik güdülenme düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 210-224” DOI: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.338252>
- PUAM Aile Çalışmaları Birimi. *Duygusal İhmal*. Bülten 5, Kasım-Aralık. <https://cdn.bau.edu.tr/content/styf4adu7jip2-B%C3%9CLTEN%205.pdf>
- Sarı, H.Y., Ardahan, E. & Öztornacı, B.Ö.(2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(6), 501-511.
- Sneddon, H., Iwaniec, D. & Stewart, M. C. (2009) Prevalence of childhood abuse in mothers taking part in a study of parenting their own children. *Child Abuse Review*, 19, 39–55. <https://doi.org/10.1002/car.1078>
- Sümer, N., Aktürk, E.G. & Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şan İ., Bekgöz, B. & Ulucan Özkan E. (2019) 112’de görev yapan sağlık personelinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri: Ankara örneği. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 13, 90-106.
- Şenkal, İ. & Işıklı, S. (2015). Çocukluk Çağı Travmalarının ve Bağlanma Biçiminin Depresyon Belirtileri ile İlişkisi: Aleksitiminin Aracı Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26, 1-7.
- Taner Y. & Gökler B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmal: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Toker, G.A. & Çapan, A.S. (2018). Anne baba tutumlarından kaynaklanan, ihmal ve duygusal istismara maruz kalmış çocukların en çok kullandığı savunma mekanizmaları üzerine bir literatür taraması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS)*, 9(16), 1794–1816. DOI: 10.26466/opus.480595
- Tugay, D. (2008). Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (TDK). *Güncel Türkçe sözlük*, Ağustos, 2022. <https://sozluk.gov.tr/>
- Uysal-Bayrak, H. U. (2019 a). Çocuk istismarı hakkında öğretmen adayları ile metaforik bir değerlendirme: Niğde İli Örneği. *Abi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 929-957. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/57224/808167>
- Uysal-Bayrak, H. (2019 b). Ebeveynlerin Gözünden Çocuk İstismarı: Metaforik Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 376-389. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/727702>
- Üstündağ, A. (2020). The perspective of experts about emotional neglect and abuse. *Journal of Economy Culture and Society*, 61, 125-140. <https://doi.org/10.26650/JECS2019-0038>
- Webb, J. (2018). *Çocuklukta ihmalin izi: Boşluk hissisi*. Sola Unitas.
- Webb J. (2021). *Warning Signs of Emotional Neglect in a Family*. Reviewed by Vanessa Lancaster. *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/childhood-emotional-neglect/202112/8-warning-signs-emotional-neglect-in-family>
- World Health Organization (WHO). *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*. World Health Organization Geneva 2002, 57-86

- Wright, M. O., Crawford, E. & Del Castillo, D. (2009). Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 59–68.
- Yavuzer, H. (2016). *Ana-Baba ve Çocuk*. Remzi Kitabevi
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Risk faktörleri ve çocukların psiko-sosyal gelişimi üzerindeki etkileri. *Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 63-79.
- Yükseler, A. (2020). *Malatya ilinde çalışan sağlık personelinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.